

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ YAŞADIKLARI YERE GÖRE COĞRAFYA DERSİNE KARŞI TUTUMLARINDAKİ FARKLILIKLAR

Mustafa CİN

Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Giresun.

Özet

Araştırma Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Programında okuyan öğrencilerin coğrafya dersini sevmelerinde, yaşadıkları mekana göre farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. 1.2.3. ve 4. sınıfta okuyan toplam 226 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Örneklemin yarısı kırsal kesim kökenli öğrencilerden, yarısı da kentsel kesim kökenli öğrencilerden oluşmuştur. Seçilen öğrencilerin coğrafya dersi hakkındaki düşüncelerini ölçmek amacıyla 20 maddelik likert tipi bir tutum ölçeği geliştirilmiş ve öğrencilere uygulanmıştır. Elde edilen veriler t-testi ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonuçları kırsal bölge öğrencilerinin coğrafya dersini daha fazla sevdiklerini ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, tutum, kırsal kesim, kentsel kesim, sınıf öğretmeni adayı

RESIDENTIAL DIFFERENCES IN PROSPECTIVE CLASSROOM TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS GEOGRAPHY SUBJECT

Abstract

The purpose of the study is to determine if there is a residential difference in enjoyment of geography subject among the prospective teachers attending Karadeniz Technical University, Giresun Education Faculty, Classroom Teaching Department. A total number of 226 student from the first, second, third and fourth grades were selected as a sample. Half of the sample consists of the students who came from rural area and the rest of them come from urban area. A five-point Likert-type scale was administered to evaluate the students' enjoyment of geography. The data obtained was analyzed and interpreted via t-test. The findings showed that there is a significant difference in favor of the students who came from rural area in enjoyment of geography subject.

Key Words: Geography, attitude, rural area, urban area, prospective classroom teachers

Giriş

Öğrenci yetenekleri, motivasyon, sınıf içi ve sınıf dışı ortam, kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği, öğretmen davranışları, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu ve derse karşı tutumu bir derse olan başarıya etki eden faktörlerin başında gelmektedir (1, 2, 3, 4, 5). Bu faktörlerden tutum, bireyin farkında oldukları bir obje ile ilgili değerlendirmelerini (iyi-kötü, güzel-çirkin, olumlu-olumsuz, gibi) içerir (6). Tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç ögesi vardır ve bu ögeler arasında

genellikle iç tutarlılık söz konusudur (7). Tutumun bireyden bireye değişen ve gerçeklerle açıklanamayan, hoşlanma-hoşlanmama yönünü duyuşsal öge oluşturur (8). Araştırmamız, öğretmen adaylarının coğrafya dersine olan tutumlarındaki duyuşsal ögesine (hoşlanma-hoşlanmama) odaklanmıştır.

Öğrencilerin sosyal bilgiler ve coğrafya derslerine karşı tutumları çeşitli araştırmaların konusu olmuştur. Öğrencilerin yaşları ilerledikçe sosyal bilgiler dersine olan olumlu tutumlarında azalma meydana geldiği belirtilmiştir (9). Bu yıllarda öğrencilerin meslek edinme kaygıları artmakta, sosyal bilimler de bu açıdan değersiz bulunmaktadır (10, 11). 11–16 yaşları arasındaki öğrencilerin derslere karşı tutumunu konu olan başka bir araştırma da coğrafya dersinin pek tercih edilmediğini ortaya koymuştur (12). Buna karşılık, diğer araştırmalar, öğrencilerin coğrafya dersine karşı olumlu tutum gösterdiklerini tespit etmiştir. Bu araştırmalardan biri lise düzeyinde gerçekleştirilmiş olup, sonuçları öğrencilerin coğrafyayı gerekli bir ders olarak gördüğünü ortaya koymuştur (13). Üniversite düzeyinde yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (14). Araştırma, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'nı seçen Coğrafya öğretmen adaylarının bu branşa olan ilgilerindeki 10 yıllık gelişimi üzerine odaklanmıştır. Sonuçlar, meslek edinmedeki tüm olumsuzluklara rağmen Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'nı öncelikli tercih eden öğrenci sayısında önemli bir artış olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Burdur Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi 3. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları araştırılmış ve öğrencilerinin coğrafyaya yönelik tutumlarının genelde olumlu olduğu tespit edilmiştir (15). Görüldüğü gibi bazı araştırma sonuçları öğrencilerin coğrafyaya olan tutumlarının olumlu, bazılarının sonuçları da öğrenci tutumlarının olumsuz olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar, araştırma yapılan örneklem özelliklerinin (sosyo-ekonomik, kültürel, yaş ve cinsiyet değişkenleri) farklı olmasından kaynaklanabilir.

Coğrafya dersine olan tutumları konu alan araştırmaların büyük bir kısmı cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik durum değişkenleri üzerinde durmuştur (9, 10, 11, 12,15,16, 17,18). Ancak, mekan değişkeninin öğrencilerin coğrafyaya karşı tutumunda etkili olup olmadığı, bu alanda yapılan araştırmaların konuları arasında kendine yeterince yer bulamamıştır. Başka bir ifade ile kırsal kesimde yaşayan öğrenciler ile kentsel kesimde yaşayan öğrencilerin coğrafyaya karşı tutumunda bir farklılık olup olmadığı henüz yeterince araştırılmamıştır. Bu nedenle çalışmamız, kırsal kesimde doğup büyüyen öğrenciler ile kentsel kesimde doğup büyüyen öğrencilerin coğrafya bilimine karşı tutumlarını duyuşsal boyutta incelemek ve aralarında bir fark olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programında okuyan 850 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Yarıları kırsal, yarıları da kentsel kesimde ikamet eden toplam 226 öğrenci de araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Köyde doğup büyüyen öğrenciler (üniversitede okudukları yıllar hariç) kırsal kesim öğrencileri, il veya ilçe merkezlerinde yaşayan öğrenciler de kentsel kesim öğrencileri olarak belirlenmiştir.

Örneklemin 116'sı kız 110'u erkek öğrencilerden oluşmuştur. Örneklemin %23'ü birinci sınıf, %18,6'sı ikinci sınıf, %26,5'i üçüncü sınıf ve %31,9'u dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları ise 20,42 olarak belirlenmiştir. Öğrenciler, ailelerinin %30,5'inin serbest, % 24,3'ünün memur, %14,2'sinin işçi, %13,3'ünün esnaf ve %8,4'ünün çiftçi olduklarını beyan etmişlerdir. % 9,3'ü de ailesinin mesleği hakkında bilgi vermemiştir. 2006 yılı itibarıyla öğrenci ailelerinin aylık gelirlerinin % 38,1'inin 200-500 YTL, %56,6'sının 600-1000 YTL ve %5,3'inin 1100 YTL'in üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin coğrafyadan hoşlanıp hoşlanmadıklarını ölçmek için toplam 20 maddeden oluşan likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir. Pilot çalışması ile oluşturulan ölçeğe geçerlilik ve güvenilirlik testleri uygulanmıştır. Evrenin içinden gelişigüzel olarak seçilen 30 kişilik bir grup üzerinde yapılan testler sonucunda ölçeğin güvenilirliğinin yeterli olduğu görülmüştür (Cronbach Alpha= .75,68).

Bulgular

Veriler, SPSS 10.0 For Windows programı yardımıyla analiz edilmiştir. Öncelikle ölçeğin tümünde öğrencilerin yaşadıkları mekana göre coğrafya dersini sevmelerinde farklılık olup olmadığı t-testi ile tespit edilmiştir. Daha sonra, ölçekte yer alan her bir maddede farklılık olup olmadığı aynı analiz yöntemiyle belirlenmiştir.

Kırsal ve kentsel kesimlerde yaşayan öğrenciler arasında coğrafya dersini sevmeye farklılık olup olmadığı ile ilgili veriler Tablo 1 de gösterilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi ,05 düzeyinde kırsal kesim öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. ("p" değerinin ,05'ten küçük olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir).

Tablo 1. Ölçeğin Geneline Karşı Öğrencilerin Tutumları

İkamet	Sayı	Ortalama	P Değeri	Standart Sapma
Kırsal	113	3,5062	,001	,7301
Kentsel	113	3,1633	,001	,7220

Öğrencilerin ölçekte yer alan maddelere verdikleri cevaplar Tablo 2 de gösterilmiştir. Tablo analiz edildiğinde pek çok maddenin aksine bazı maddelerde ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bunlar, "başka yerlerde yaşayan insanlar hakkında bilgi sahibi olmayı severim" (madde 6), "dünyanın farklı yerleri hakkında bilgi sahibi olmayı severim" (Madde 8), "haritalara bakmayı severim" (madde 14). Diğer maddelerin tümünde ise kırsal kesim öğrencileri lehine ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Ölçekte Yer Alan Maddelere Göre Öğrencilerin Coğrafyadan Hoşlanmaları

Madde No	Madde	P Değeri	Ortalama	
			Kırsal	Kentsel
1	Coğrafya konularını seviyorum	,001	3,92	3,80
2	Coğrafya ile ilgili konuları araştırıp okumayı seviyorum	,001	3,46	2,97
3	Coğrafya ile ilgili kitap okurken sıkılmıyorum	,004	3,40	2,93
4	Coğrafya en çok sevdiğim dersler arasındadır	,003	3,09	2,57
5	Keşke coğrafya ile ilgili bir bölüm okusaydım	0,23	2,46	2,05
6	Başka yerlerde yaşayan insanlar hakkında bilgi sahibi olmayı severim	,940	4,07	4,08
7	Coğrafya ile ilgili ödevlerimi zevkle yaparım	,007	3,23	2,81
8	Dünyanın farklı yerleri hakkında bilgi sahibi olmayı severim	,112	4,24	4,05
9	Daha fazla coğrafya dersi olsaydı okulu daha çok severdim	,002	2,53	2,08
10	Sınıfta coğrafya ile ilgili konuları tartışmaktan hoşlanırım	,004	3,28	2,83
11	Arkadaşlarımla coğrafya konularını konuşmayı severim	,001	3,33	2,75
12	Coğrafya öğrenmedeki istek ve azmim yüksektir	,007	3,30	2,87
13	Televizyonda coğrafya ile ilgili programlar izlemeyi severim	,032	3,99	3,68
14	Haritalara bakmayı severim	,314	3,86	3,73
15	Doğa ile ilgili sporlardan (dağcılık, yürüyüş, rafting, vb.) hoşlanırım	,033	4,03	3,74
16	Doğa fotoğrafları çekmekten hoşlanırım	,003	3,46	2,94
17	Zorunlu olmazsam coğrafya derslerine girmezdim	,227	2,56	2,45
18	Doğa ile ilgili mağaza, müze ya da sergileri gezmeyi severim	0,23	4,22	3,81
19	Coğrafya ile ilgili seçmeli ders olursa bu dersi seçerim	,003	3,07	2,54
20	Coğrafya dersinde yarım kalan konuları evde tamamlamaktan zevk alırım	,010	2,74	2,36

Her iki gruptaki öğrencilerin bazı alanlara karşı olumlu tutum gösterdikleri de araştırmanın bulguları arasında yer almıştır. Araştırmada kullanılan ölçekte 4 (katılıyorum) ve 5 (kesinlikle katılıyorum) düzeyinde cevap veren öğrencilerin o maddelere olumlu tutum gösterdikleri kabul edilmiştir. Her iki gruptaki öğrenciler, “doğa fotoğrafları çekmekten hoşlanırım” ve “doğa ile ilgili mağaza, müze ya da sergileri gezmeyi severim” maddelerine olumlu tutum göstermişlerdir.

Buna karşılık, her iki cinsiyet grubundaki öğrenciler coğrafya ile ilgili bazı alanlara olumsuz tutum göstermişlerdir. Ölçekte yer alan maddelere 2 (katılmıyorum) ve 1 (kesinlikle katılmıyorum) düzeyinde cevap veren öğrencilerin bu maddelere olumsuz tutum gösterdikleri kabul edilmiştir. Öğrencilerin olumsuz tutuma sahip oldukları maddeler “keşke coğrafya ile ilgili bir bölüm okusaydım”, “zorunlu olmazsam coğrafya derslerine girmezdim”, “daha fazla coğrafya dersi olsaydı okulu daha çok severdim” ve “coğrafya dersinde yarım kalan konuları evde tamamlamaktan zevk alırım” şeklinde belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bulguları, kırsal bölge öğrencileri ile kentsel bölge öğrencilerinin coğrafya dersinden hoşlanmalarında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir. Bu farklılık kırsal bölge öğrencilerinin lehine olmuştur. Yani, coğrafya dersini kırsal kesim öğrencilerinin kentsel kesim öğrencilerinden daha fazla sevdikleri ortaya çıkmıştır. Bu farklılık kırsal bölge öğrencilerinin doğal çevre ile daha fazla etkileşime girmeleri ile açıklanabilir. Kentsel alanlardaki beşeri faaliyetlerin doğal çevre üzerindeki etkileri kırsal alanlara göre daha fazladır. Yerleşme faaliyetlerinin kentsel bölgelerde yoğun olması doğal çevrenin bozulmasına dolayısıyla insanların doğal çevre ile etkileşiminin zayıflamasına neden olur. Kırsal bölgelerde ise doğal çevrenin daha az bozulması nedeniyle insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşim daha yüksektir. Bu nedenle, doğal çevre ile etkileşimi yüksek olan bireylerin coğrafya dersini daha fazla sevdikleri söylenebilir.

Ölçeğin genelinde kırsal bölge öğrencileri lehine farklılık olmasına rağmen, bazı maddelerde farklılığın bulunmaması yine araştırmanın bulguları arasında yer almıştır. Farklılığın bulunmadığı maddelerin daha çok uzak çevre (başka yerlerde yaşayan insanlar hakkında bilgi sahibi olmayı severim, dünyanın farklı yerleri hakkında bilgi sahibi olmayı severim ve haritalara bakmayı severim) ile ilgili olduğu dikkati çekmektedir. Her iki grubun da uzak çevre ile direkt etkileşiminin olmaması, farklı düzeyde tutumların oluşmamasına neden olmuş olabilir.

Elde edilen diğer bir bulgu da, her iki gruptaki öğrencilerin coğrafyadan hoşlanma ile ilgili bazı maddelere olumsuz (keşke coğrafya ile ilgili bir bölüm okusaydım, daha fazla coğrafya dersi olsaydı okulu daha çok severdim, zorunlu olmazsam coğrafya derslerine girmezdim ve coğrafya dersinde yarım kalan konuları evde tamamlamaktan zevk alırım), bazılarına da olumlu (doğa fotoğrafları çekmekten hoşlanırım ve doğa ile ilgili mağaza, müze ya da sergileri gezmeyi severim) tutum göstermeleridir. Bu maddeler yorumlandığı zaman öğrencilerin coğrafya biliminin içeriğini sevdikleri, ancak coğrafyayı bir ders olarak sevmedikleri anlaşılmaktadır. Yani, öğrencilerin olumsuz tutum gösterdikleri maddeler daha çok sınıflarda işlenen coğrafya derslerinin nitelikleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu bulgular, coğrafya derslerinin zevkli bir şekilde işlenmediğini göstermektedir.

Kısaca, doğal çevre ile direkt etkileşimi yüksek olan öğrencilerin coğrafya bilimini daha fazla sevdikleri araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Hem kırsal hem de kentsel bölgelerde yaşayan öğrencilerin sınıflarda işlenen coğrafya derslerinden hoşnut olmadığı yine araştırmanın sonuçları arasında yer almıştır. Öğrencilerin coğrafya dersini sevmeleri için öğretmenlerin ders işleme biçimlerini yeniden gözden geçirmeleri gerekmektedir. Gözlem gezisi yönteminin kullanılması öğrencilerin coğrafya dersini sevmeleri için faydalı olduğu belirtilmiştir (12). Bu yöntem, öğrencilere doğal çevre ile etkileşim imkanı sağlar, dolayısıyla öğrencilerin coğrafya dersini sevme ihtimalini güçlendirir. Ayrıca, sınıfta işlenen dersin ilginç hale getirilmesi ve ders süresince gerçekleştirilen aktivitelerin fazla olması, öğrencilerin o dersten hoşlanmalarına neden olabilir (19).

Sonuç olarak, coğrafya öğretmenlerinin dersleri zevkli ve akıcı bir şekilde işlemek için birden fazla öğretim yöntemleri kullanmaları, gözlem gezisi yöntemini ihmal etmemeleri ve dersi ilginç hale getirmeleri, öğrencilerin coğrafya derslerini daha çok sevmelerine dolayısıyla başarılı olmalarına yol açacaktır.

Kaynaklar

1. Büyükkaragöz, S. & Çivi, C. (1997). Genel Öğretim Metotları. İst.: Öz Eğitim Yay.
2. Fraser, B., Welch W. & Welberg, H. (1986). Using secondary analysis of national assessment data to identify predictors of junior high school students' outcome. *Alberta Journal of Educational Research*, 32 (1), 37-50.
3. Hynd, C., Holschuh, J. & Nist, S. (2000). Learning complex scientific information: Motivation theory and its relation to student perceptions. *Reading & Writing Quarterly*, 16: 23-57.
4. Jervis, R. (1984). The Acquisition of Some Geographical Concepts by Schoolchildren. Unpublished PhD Thesis: Manchester University.
5. Matthews, M.H. (1984). Cognitive mapping abilities of young girls and boys. *Geography*, 69, 327-336.
6. Greenwald, A. G. (1989). Why Attitudes are Important: Defining Attitude and Attitude Theory 20 Years Later. In A. R. Pratkanis, S. J. Breckler, and A. G. Greenwald (Eds.), *Attitude Structure and Function* (pp. 429-440). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
7. Tavşancıl, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi. Ankara: Nobel.
8. Baysal, A.C. & Tekarslan, E. (1996). Davranış Bilimleri. İst.: Avcıol Basım- Yayın.
9. Fraser, B.J. (1981). Deterioration in high school students' attitudes toward social studies. *The social studies*, Mar/Apr, 65-68.
10. Print, M. (1990). Curriculum Review of Social Studies and Social Sciences Education: An Inquiry Into the Social Studies and Social Sciences Curricula K-12 in Western Australia. Perth: Ministry of Education.
11. Betres, J.J. (1983). The Status of Elementary Social Studies Education in Selected Rhode Island public schools. ERIC Document, 236097.
12. Colley, A. & Comber, C. (2003). School subject preferences: Age and gender differences revisited. *Educational Studies*, 29 (1), 59-67.
13. Adey, K. & Biddulph, M. (2001). The influence of pupil perceptions on subject choice at 14+ in geography and history. *Educational Studies*, 27 (4), 439-450.
14. Doğanay, H. & Zaman, M. (2002). Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'na yönelik öğrenci tercihlerinin on yıllık seyri (1992-2002 Devresi). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7 (7), 37-45.
15. Demirkaya, H. & Arıbaş, K. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği üçüncü sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 179-187.
16. Francek, M.A. et al., (1993). The persistence of selected geographic misconceptions: A study of junior high through undergraduate college students. *Journal of Geography*, 93, 247-253.
17. Gerber, R.V. (2001). Attitudes to geography in Australia. *Australian Geographer*, 32 (2), 221-239.
18. Lannes, D. et al., (2002). Brazilian schools: comparing students' interests with what is being taught. *Educational Research*, 44 (2) 157-179.
19. Lightbody, P. et al., (1996). Motivation and attribution at secondary school: The role of gender. *Educational Studies*, 22, 13-25.